

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Vaasan kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Lausunto on valmisteltu Hyvinvointipalveluissa Vaasan kaupungin työllisyyden ekosysteemin, Kotoutumispalvelujen ja Hyvinvointiyksikön kanssa. KH hyväksyi lausunnon ma 20.6.2022.

Vaasan kaupunki näkee, että muutosehdotus, joka takaa kaikille kunnille tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset valtionosuudet on kannatettava. Laskennallisen korvauksen leikkaus kohdistuu kuitenkin suoraan pakolaisia vastaanottaviin kuntiin, vuodelle 2027 leikkauksella on esitetty kertyvän säästöä 25,2 miljoona euroa.

Laskennallisella korvauksella on Vaasassa katettu Kotouttamispalveluyksikön toimintaa. Laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentäminen kasvattaa painetta kunnan yleisneuvontaan, mahdollisesti myös hyvinvointialueen sosiaalihuollon palvelutarvetta. Kotoutuja-asiakkaiden ohjauksen ja neuvonnan tarve ei siis vähene, vaikka kotoutumisaika lyhenee.

Vaasaan muuttaa pakolaistaustaisia henkilöitä, joilla on tarve kotoutumispalveluille, sekä kuntapaikkamenettelyn kautta että itsenäisesti. Vuodelle 2023 Vaasa myöntää 100 kuntapaikkaa, mutta laskennallisen korvauksen piirissä on Vaasassa kuitenkin lähes 500 henkilöä. Vaasassa on hyvä asuntotilanne, työ- ja koulutusmahdollisuuksia. Vaasaan suuntautuu siksi spontaania muuttoa myös muista kunnista/vastaanottokeskuksista ilman kuntapaikkamenettelyä. Kunta ei voi itse hallita muuttoliikettä. Vaasan tavoitteena on olla kasvava kaupunki ja vetovoimatekijöihin on kiinnitetty huomiota. Vaasan kaupunki näkee, että kotoutumisen resurssien leikkaaminen on riski hallitusohjelman työllisyystavoitteiden saavuttamiselle.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauskustannuksesta (32 a §)

Tämä muutos voisi jonkin verran vähentää peruuttamatta jättämiä, mutta sillä ei todellisuudessa ole vaikutusta tulkkauskustannuksiin, jotka jäävät lainsäädäntöuudistuksen myötä suurelta osin kuntien omarahoituksen piiriin. Tulkkaustarve koskee pakolaisina maahan tulleiden palveluita ja tämä asiakasryhmä on pääosin heikoimmassa asemassa olevia ja lähtökohtaisesti maksukyvyttömiä. Pahimmassa tapauksessa tämän kaltaiset sanktiomaksut johtavat taloudelliseen ahdinkoon ja maksuhäiriömerkintöihin, joka ei tue kotoutumista. Viime kädessä kasautuneita maksuja joudutaan ratkomaan ehkäisevällä toimeentulotuella. Positiivinen ohjaava vaikutus on pieni.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Kotoutumislain mukaisen jälkihuollon ikärajan laskeminen 25 vuodesta 23 vuoteen heikentää alaikäisenä yksin tulleiden asemaa merkittävästi, eikä ole linjassa nuorisotakuun kirjausten kanssa. Tutkimusten mukaan nuorten pahoinvointi on lisääntynyt 2020-luvulla kaikissa nuorten ryhmissä, mutta erityisesti maahanmuuttajataustaisten ryhmässä. Yksin maahan tulleet alaikäiset ovat lähtökohtaisesti heikoimmassa asemassa, koska heillä ei ole tullessaan turvaverkkoa Suomessa eikä välttämättä riittävä kielitaito. Hallitusohjelman tavoitteena on myös nuorten hyvinvoinnin lisääminen, ja tämä muutos on ristiriitainen tämän tavoitteen kanssa. Näemme, että aikuistumisen tuen arviointi yksilön todellisista tarpeista takaa resurssien käyttäminen tarkoituksenmukaisella tavalla.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

Kiintiöpakolaisena maahan saapuvan henkilön osalta nykytilanteessa kunta vuokraa asunnon kunnan nimiin, hakee ehkäisevän toimeentulotuen kautta maksusitoumukset hyvinvointialueelta välttämättömiin huonekaluihin, välttämättömään kodin irtaimistoon ja ruokaan. Kunta tilaa huonekalut asuntoihin ja tekee irtaimistohankinnat maksusitoumuksella. Menettely on ollut toimiva. Huonekalujen kokoamisen on hoitanut kunnan Kotoutumispalvelut. Kaupassa käynnin avustaminen on hallitusohjelmassa kirjattu hyvinvointialueen tehtäväksi. Kiintiöpakolaisten saapuessa maahan, asuntojen valmisteluun liittyvät toimet ovat henkilöstöressurssia vaativa tehtävä, mutta tehtävä ei vaadi sosiaalialan ammattilaista, kuin ehkäisevän toimeentulotuen päätöksenteon osalta.

Maahan tullessa kiintiöpakolaisia opastetaan alkuvaiheessa eri viranomaisasioinnissa ja opastetaan myös kaupassa asiointiin, jotta asiakas osaa jatkossa toimia itsenäisesti. Esimerkiksi Kelan prepaid kortilla ei voi käyttää lähimaksu ominaisuutta, sillä kortti lukkiutuu heti lähimaksulaitteella ja kassat neuvovat käyttämään lähimaksua. Tämä kaupassa käynnin opastus on ensimmäisiin maassaolopäiviin kohdistuvaa neuvontaa, minkä jälkeen asiakas osaa hoitaa kaupoissa asioinnin itsenäisesti. Jos esimerkiksi leikkauksesta toipuva henkilö tarvitsee apua kaupassakäyntiin, on Vaasassa ollut mahdollisuus saada asiakkaalle kaupassa käyntiin tukea SPR:n toiminnan kautta.

Pilkotussa mallissa hallinnolliset kustannukset ja työpanoksen kohdentaminen hallinnolliseen asioiden siirtelyyn kunnan ja hyvinvointialueen kesken heikentävät sujuvaa kuntaan siirtymistä. Kotoutuja-asiakkaalla on oikeus sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin hänen palvelutarpeensa perusteella. Kunnan Kotouttamispalvelut ei tarjoa sosiaalihuoltolain palveluita. Tässä yhdyspinnassa on yhä kirkastamistarvetta.

Muut huomiot

--

Pihlaja Mira
Vaasan kaupunki - Vasa stad